

O‘ZBEKISTONDA OLIY TA’ LIM TIZIMI

Maulenova Sahibjamal Arislanbay qizi

Muhammed al-Xorazimiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
Nukus filiali Telekommunikatsiya texnologiyalari va Kasbiy ta’lim fakulteti AKT
sohasida kasbiy ta’lim yo‘nalishi 2-kurs talabasi

Jalgasova Shahsanem Farxat qizi

Muhammed al-Xorazimiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
Nukus filiali Telekommunikatsiya texnologiyalari va Kasbiy ta’lim fakulteti AKT
sohasida kasbiy ta’lim yo‘nalishi 2-kurs talabasi

ANNOTATSIYA

Bu maqolada O‘zbekstanda oliy ta’lim tizimini rivojlantirish, aholini oliy ta’lim bilan qamrash darajisini oshirish, oliy ta’lim muassasalarini moliyaviy va moliyaviy emas manbalar hisobiga moliyalashtirishning xozirgi sharoiti, oliy ta’lim muassasalarini moliyalashtirishda mavjud muammolar va ularni bartaraf etish bo‘yicha yakun va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: ta’lim, oliy ta’lim, mamlakat byudjeti, byudjetten tashqari jamg‘armalar, investitsiya.

ABSTRACT

This article summarizes and recommends the development of the higher education system in Uzbekistan, the increase in the coverage of the population with higher education, the current state of financing higher education institutions from budgetary and non-budgetary sources, the existing problems in financing higher education institutions and their elimination.

Keywords: education, higher education, state budget, extra-budgetary fund, investments, results-based financing.

Xozirgi kun talablariga javob beradigan zamonaviy ta'lim talablarini eng zarurli omillar nimalardan iborat degan savol tug'ilishi tabiiydir. Bunday omillarning asosiysi ta'lim tizimida yangi oltinchi texnologik yo'nalishga o'tish. Shu kunga qadar dunyoda beshinchi texnologik yo'nalishlar, ya'ni telekommunikatsiya, internet va elektronika hukmronlik etgan. Yangi texnologik yo'nalishlar bo'lsa biotexnologiya, sun'iy intellektga o'tishni, shu bilan birga insonlarning bilim olishiga investisiya kiritishni qamrab oladi. Bu sivilizatsiya taraqqiyotining yangi bosqichi - axborot sivilizatsiyasi bosqichidir.

Yurtboshimiz Sh. M. Mirziyoyev ham mamlakatimizda oliy o'quv yurtlariga qabul kvotalarini belgilashda yo'l qoyilayotgan kamchilik haqida to'xtalib, quyidagilarni ta'kidlaganlar :

"Tarmoqlar rahbarlari kadrlarga ehtiyoj to'g'risidagi ma'lumotni Oliy Ta'lim Vazirligi va Iqtisodiyot Vazirligiga taqdim etadi. So'ng mutaxassislarni tayyorlash kvotalari bo'yicha teran o'ylanmagan tavsiyalar ishlab chiqiladi. Buning sababidan kadrlar sifati va ularni ishga joylashtirish muammosi yildan-yilga kuchayib bormoqta".

Mamlakatimizda oliy ta'limni tizimli isloh qilishning ustuvor yo'nalishlarini belgilash, oliy ta'limni modernizatsiya qilish, ilg'or ta'lim texnologiyalariga asoslangan holda ijtimoiy soha va iqtisodiyot tarmoqlarini rivojlantirish maqsadida ishlab chiqilgan " O'zbekstan Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 -yilga qadar rivojlantirish" konsepsiyasida bu ko'rsatkichni 2030 -yilga kelib 50 foizga yetkazish belgilangan.

So'nggi yillarda mamlakatimizda oliy ta'lim tizimini isloh qilish bo'yicha ishlarga qaramay, oliymalakali kadrlar tayyorlash bo'yicha oliy ta'lim tizimi oldida bugungi kunda o'z yechimini kutayotgan dolzarb muammo va kamchiliklar saqlanib qolmoqda, xususan:

-bitiruvchilarning oliy ta'lim bilan qamrash saviyasi pastligicha qolmoqda. Bu ko'rsatkich 2016-yilda 9 foizni quragan bo'lsa, 2018-yilga kelib 15 foizni va 2021-yilda esa 28 foizni tashkil etadi. Biroq bu ko'rsatkich rivojlangan davlatlarda 60 -70 foizni tashkil etadi;

-oliy o'quv yurtlari bilan kadrlar buyurtmachilarining o'zaro hamkorlikda kadrlar tayyorlash bo'yicha ishlar samarador tashkillashtirilmagan. Buning sababidan, birinchidan nazariya va amaliyotning uyg'unligi ta'minlanmadi,

-oliy o'quv yurtlarining innovasion faoliyati hamda izlanish natijalarin amaliyotqa keng joriy etish va ilmiy ishlanmalarni tijoratlashtirish, ilimiy-tadaqiqot faoliyatiga iqtidorli yosh olimlar va talabalardi qo'shish samaradorligi yetarlicha keng emasligi, shuning jo'rligida ta'lim, fan va ishlab chiqarishning samarador integratsiyasi ta'minlanmagan;

-oliy o'quv yurtlarining zamonaviy o'qish va ilmiy laboratoriyalar bilan uskunalanuv saviyasi yetarlicha keng emas, xalqaro standartlarga javob beradigan o'qish laboratoriya uskunalarining hissasi xolos 10 foizni tashkil etadi, shuning jo'rligida o'qish jarayoni laboratoriya materiallari bilan yetarlicha keng ta'minlanmagan ;

-oliyo'quv yurtlarini moliyalashtirish manbalarining diversifikaciya etilmaganligi, uning asosiy manbain to'lov -kontrakt summalari tashkil etishi ;

-oliyo'quv yurtlari moliyalashtirishda hududiy omillarni hisobga olmaslik va maxalliy byudjet qorjlarinan foydalanbaw;

-oliyo'quv yurtlari professor -o'qituvchilari hamda xodim xodimlarining ish haqi va unga ustamalar hisoblashding samarodor tizimsi ishlab chiqilmagan va boshqalar.

Ushbu muammolarni bartaraf nafaqat oliyo'quv yurtlari reytingini va ta'lim sifatini oshishiga olib keladi, balki ularning moliyalashtirish mexanizmiga da ta'sir ko'rsatadiki. Bu borada ilg'or xorijiy tajribalardi tahlil qilish sababdan ularning aksariyatidan mamlakatimiz oliyo'quv yurtlarinn moliyalashtirish tizimida ham foydalanish maqsadga yarasha deb hisoblaymiz.

PAYDALANILGAN ÁDEBIYATLAR

1. O‘zбекиstan Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktyabr " O‘zбекиstan Respublikasi oliy ta‘lim tizimini 2030 yilga qadar rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida" gi PF-5847-sonli Farmoni
2. Mirziyoyev Sh. M. Tanqidiy tahlil, qat‘iy tartib -intizom va yakka-yolg‘iz mas‘ullik - har bitta rahbar faoliyatning kundalik qoidasi bo‘lishi zurrur. /Mamlakatimizni 2016 yilda ijtimoiy-iqtisodiy rivojlantirishning asosiy yakunlari va 2017 yilga mo‘ljallangan iqtisodiyotay dasturniń eng zarurli ustuvor yo‘nalishlarina moljallangan vazirlar Mahkamasining kengaytirilgan majlisidagi ma‘ruzasi.
3. Raxmonov D. A. O‘zbekstanda ijtimoiy sohani moliyalashtirishdi takomillashtirishding metodologik tamallari. Monografiya.- T.: Fan va texnologiya, 2017.
4. Gulyamov S. S., Jumaev N. X., Raxmonov D. A., Toshxodjaev M. M. Ijtimoiy sohada investisiyalarning samaradorligi. Monografiya.- T.: «Iqtisodiyot», 2019.